

Nieuw!

SERVIEZEN EN AARDEWERK

In de Antiekcursus van deze maand, samengesteld door kunsthistorica en antiquair Ilse Kuiper, meer over aardewerk en porselein en over de geschiedenis van het bijzondere serviesgoed van Petrus Regout.

SERVIES
VERZAMELEN

Mooi serviesgoed is tegenwoordig een geliefd verzamelobject op antiekmarkten en verzamelbeurzen. Vooral het eenvoudige roomwitte Regout-servies past helemaal in de natureltrend van nu. Op een antiekbeurs betaalt u f 300,- à f 400,- voor een heel servies, afhankelijk van de decoraties, de staat waarin het servies verkeert en of het al dan niet compleet is. De prijs van een servies met heel bijzondere motieven kan zelfs oplopen tot f 5000,-. U kunt ook losse onderdelen verzamelen. Als u goed zoekt op rommelmarkten vindt u daar nog wel Regout-serviesgoed voor veel minder geld. Terrines en borden kunnen dan van kleur verschillen, maar dat maakt een verzameling alleen maar interessanter.

UIT CHINA

Porselein is een Chinese uitvinding. Het werd in China al duizenden jaren voor Christus gemaakt en gebruikt. De Venetiaanse ontdek-

kingsreiziger Marco Polo heeft als eerste westerling porselein gezien en meegenomen naar Europa. Het dankt zijn naam aan de beschrijving die Marco Polo er bijna zeven eeuwen geleden van gaf: "Het is glad, hard en doorzichtig als het huis van de porcella (een soort zee-slak)". De grondstof voor porselein is porseleinaarde of kaolien, zo genoemd naar de Chinese Kao-ling heuvelrug. Deze porseleinaarde werd in een mal gevormd, geglaazuurd bij 900°C en daarna gebakken bij een temperatuur tussen 1300 en 1400°C. De grondstoffen gingen dan sinteren: zodanig gloeien dat ze met elkaar versmelten. Om te voorkomen dat de op elkaar gestapelde voorwerpen aan elkaar bakken, worden ze door 'proenen' gescheiden gehouden, dit zijn vuurvaste driehoekjes met punten. Vaak zijn aan de onderkant de drie putjes te zien die de proenen in het glazuur achterlieten. Porselein is hard en laat geen vloeistoffen door. Het is halfdoorschijnend en heeft een heldere klank. Het glazuur is volledig met de

ondergrond versmolten zodat losspringen uitgesloten is. Wel kan het een netwerk van barstjes vertonen (craquelé) als gevolg van de verschillende krimp van onder- en toplaag. Het glazuur kan bij porselein nooit afschilferen omdat het in de klei is meegebakken, dit in tegenstelling tot aardewerk.

AARDEWERK OF
PORSELEIN?

Aardewerk bestaat uit gebakken klei. Kleur, hardheid en structuur hangen nauw samen met de gebruikte leemsoorten. Aardewerk wordt gebakken op 800 à 900°C. De klei kan bij deze betrekkelijk lage temperatuur niet sinteren (versmelten), waardoor een aardewerkscherf onregelmatig en korrelig is. Aardewerk is poreus en laat vloeistoffen door. Dit voorkomt men door het te glazuren.

Aan de scherven kunt u het beste zien of u te maken heeft met porselein of met aardewerk. Porselein heeft een witte, harde kern met aan de buitenkant een glasachtig laagje, dat echter pas bij scherp kijken te onderscheiden is. Aardewerk heeft een korrelige kern met de glazuurlaag er duidelijk bovenop liggend. Verder is porselein, als het tegen het licht gehouden wordt, doorschijnend en voelt het kouder aan dan aardewerk.

SFEER EN CULTUUR

Aan de hand van oude gebruiksvoorwerpen kan men de sfeer bepalen van de streek en de tijd waarin producten zijn ontstaan. Dat geldt in het bijzonder voor serviesgoed. Je ziet dat het duidelijkst als je stukken uit dezelfde periode, maar uit verschillende streken, bij elkaar zet. Een Delfts servies naast één van Duits Meissener porselein bijvoorbeeld is een wereld van verschil. Op het Delfts servies typisch Hollandse motieven (een koe, een slee, een molen of een gezellig familietafereel). Het is

Schaal van Meissen-porselein, geveild bij Christie's. (© Christie's)

gemaakt van aardewerk. Op het Meissener servies staan wulpse zeemeerminnen en exotische dieren, zoals leeuwen of krokodillen. Het is van fijn porselein en weerspiegelt de overdadige hofkunst met veel draperieën en gouden randen.

REGOUT-SERVIES

Petrus Regout (1801-1878) is vooral bekend geworden doordat hij betaalbaar aardewerk maakte van goede kwaliteit, bestemd voor huishoudelijk gebruik. Bovendien was hij de grootste fabrikant van serviesgoed in Nederland. Er waren ook fabrieken in Weesp, Loosdrecht, Den Haag en Maastricht, maar deze bedrijven waren veel kleiner en maakten hoofdzakelijk porselein waar in Nederland minder vraag naar was.

In 1836 richtte Regout de aardewerksfabriek op waarmee hij naam zou maken. In die tijd was het roomkleurige Engelse 'creamware' heel populair. Regout probeerde daarmee te concurreren, maar het kostte hem 6 à 7 jaar voor het hem

MUSEUM-TIPS

Mooie collecties aardewerk en porselein vindt u in de musea Het Prinsessehof in Leeuwarden en het Rijksmuseum in Amsterdam.

In het Bonnefantenmuseum in Maastricht (tel. 043-251655) kunt u deze zomer een grote collectie Regout-serviesgoed en ander Maastrichts aardewerk bekijken. De tentoonstelling 'Drukdecors Maastrichts aardewerk 1850-1900' is in het najaar te zien in Gent in het Museum voor Sierkunst (tel. 0(032)9-2256998). Bel de musea even voor de precieze data. Deze waren bij het drukken van dit nummer nog niet bekend.